

Lääketieteelliset kirjastot Medical Humanities –liikettä etsimässä:

välähdyksiä IFLAn terveyskirjastojen jaoksen ohjelmasessiosta IFLAn konferenssissa Québec Cityssä 2008

[08/08](#)

IFLAN tämän vuoden konferenssin teema "**Libraries without borders: Navigating towards global understanding**", 10-14 August 2008, Québec City, Canada, inspiroi IFLAn biotieteiden ja terveystieteiden jaoksen järjestämään lääketieteen humanismia käsittelevän ohjelman "*The role of humanities in medical education and patient care*". Anglosaksisissa maissa humanististen aineiden yhdistäminen lääketieteen opetukseen *Medical Humanities* alkoi muutamissa yliopistoissa jo 1960-luvulla ja vakiintui 1990-luvulla eräänlaisena vastaliikkeenä lääketieteen erikoistumiselle ja teknistymiselle.

New York University School of Medicine määrittelee muissa kielissä ja kulttuureissa vaikeammin ilmaistavan '*Medical Humanities*' käsitteen alan yliopiston web-sivulla:

"An interdisciplinary field of humanities (literature, philosophy, ethics, history and religion), social science (anthropology, cultural studies, psychology, sociology), and the arts (literature, theater, film, and visual arts) and their application to medical education and practice." ... "The humanities and arts provide insight into the human condition, suffering, personhood, our responsibility to each other, and offer a historical perspective on medical practice. Attention to literature and the arts help to develop and nurture skills of observation, analysis, empathy, and self-reflection -- skills that are essential for humane medical care."

Ohjelma osoittautui suosituksi: sessio keräsi noin sata kuulijaa ja innokasta keskustelijaa. Sen tavoitteena oli tarkastella humanististen aineiden osuutta lääkäreiden koulutuksessa ja potilaiden hoidossa sekä niiden vaikutusta lääketieteellisten kirjastojen kokoelmiin; tarkoitus oli eri puolilta maailmaa saada vastauksia kysymyksiin

- syventääkö kirjallisuuden, musiikin, kuvataiteiden, filosofian yhdistäminen lääketieteen opetukseen ja potilaiden hoitoon lääkärin ja potilaan välistä *ymmärrystä*, edistääkö se lääkärin ja potilaan keskinäistä kommunikaatiota, lisääkö se potilastyytyväisyyttä?
- miten lääketieteellinen kirjasto voi tukea humanististen aineiden

yhdistämistä lääketieteen opetukseen?

Näihin kysymyksiin avasi näkökulmia ja antoi vastauksia viisi hyvin erilaisista kulttuureista kasvavaa esitystä: kaksi, Afrikasta, Nigeriasta ja Etelä-Afrikasta, kaksi Intiasta ja yksi Euroopasta. Missään näiden esitysten kohteena olevissa yliopistossa ei opetettu humanistisia aineita lääkäreille tai hoitohenkilökunnalle, missään yliopiston tai sairaalan kirjastossa ei ollut erityistä humanistista kokoelmaa lääkäreiden tai hoitohenkilökunnan käytössä. Tästä syystä IFLAn ohjelma innoitti kirjastonhoitajat Nigeriassa, Etelä-Afrikassa, Intiassa ja Romaniassa selvityksiin, jotka kartoittivat lääketieteen opiskelijoiden, opettajien ja kirjastonhoitajien asenteita humanistisen kirjallisuuden käyttöön lääketieteen opetuksessa ja potilastyössä.

Kuvassa puhujat Medha Joshi, Octavia-Luciana Porumbeanu, Bruce Madge, Adriaan Swanepoel ja Yetunde Abosedede Zaid sekä puheenjohtaja Päivi Pekkarinen

Nigeria

Nigeriaa edusti kirjastotieteen väitöskirjaa valmisteleva Lagosin yliopiston kirjaston kirjastonhoitaja **Yetunde Abosedede Zaid**, joka piti kollegoidensa **Adefunke Olanike Alabin** ja **Taiwo Oladele Ogunyaden** kanssa laatimansa esityksen [*Humanities in the medical education and patient care: lessons from some colleges of medicine in the Nigeria Universities*](#). Siinä tarkasteltiin Länsi-Nigerian yliopistoissa tehdyn humanististen aineiden opetuksen tarvetta kartoittavan kyselyn tuloksia.

Kartoitukseen osallistui kuusi lääketieteen opetusta antavaa yliopistoa, joista vanhin Ibadanin yliopiston lääketieteen koulu vuodelta 1948 ja uusin Lagosin valtion yliopiston lääketieteen koulu vuodelta 1999. Yhteensä 450 kyselyä

jaettiin lääketieteen opettajille, opiskelijoille, kirjastonhoitajille. Lääkäreistä ja lääketieteen opettajista 95% ja lääketieteen opiskelijoista 82% oli sitä mieltä, että humanistisia aineita pitäisi opettaa lääketieteen opetuksen yhteydessä; lääkäreistä ja lääketieteen opettajista 52 % ja lääketieteen opiskelijoista 45% sitä mieltä, että humanistiset aineet (*Medical Humanities*) olisi 'erittäin suositeltava' osio opintosuunnitelmassa; opettajista 93% olisi halunnut opiskella noita aineita omana opiskeluaikanaan, jos niitä olisi ollut opintosuunnitelmassa ja jos niihin liittyvää kirjallisuutta olisi ollut saatavana kirjastossa.

Lääketieteellisten kirjastojen kirjastonhoitajat pitivät tärkeänä humanististen aineiden liittämistä lääkäreiden opintosuunnitelmaan sekä humanistisen kokoelman perustamista lääketieteelliseen kirjastoon.

Kartoituksen tuloksena Lagosin valtion yliopistoon on nimitetty paneeli selvittämään lääkäreiden opintosuunnitelmien uudistamista ja humanististen aineiden liittämistä niihin, Yetunde Abosedede Zaid päätti innostuneesti esityksensä.

Etelä-Afrikka

Etelä-Afrikkaa edusti **Adriaan Swanepoel**, Tshwane University of Technology, Pretoria, yliopiston kirjastojen johtaja, jonka esityksen [*Using citation analysis to determine the use of information sources in the humanities by postgraduate students in the health and biomedical sciences: a case study*](#) tavoitteena oli selvittää sitaattianalyysiä käyttäen, mikä osuus humanistisilla aineilla on terveystieteiden ja biolääketieteiden opinnäytteiden, väitöskirjojen ja maisterin tutkinnon kirjallisten töiden, lähteissä ja siten päätellä humanististen aineiden tarvetta terveystieteiden ja biotieteiden opetuksessa.

Tuloksista selvisi: terveys- ja biolääketieteessä vuosina 2004-2007 tehdyssä 48 opinnäytetyössä viitteitä oli kaikkiaan 5365 ja näistä 18 humanistiseen, 171 yhteiskunnalliseen kirjallisuuteen liittyvää. Mahdollisia syitä vähäiseen humanistisen kirjallisuuden määrään voisi olla: humanistisia aineita ei opeteta yliopistossa; opiskelijat eivät ole herkkiä humanistisille kysymyksille; annetut aiheet ovat niin spesifisiä, eivät tarvitse humanistista näkökulmaa. Mutta tulokset saattaisivat olla toisenlaisia, jos jokin humanististen aineiden kurssi (*Medical Humanities*), esimerkiksi kirjallisuuden kurssi, olisi tarjolla terveystieteiden opiskelijoille, Adriaan Swanepoel pohdiskeli lopuksi.

Intia

Intian näkökulmaa avasivat kirjastotieteen tohtorit **V. Vishwa Mohan** and **Vahideh Zarea Gavvani**, Department of Library and Information Science, Osmania University, Hyderabad, ja **Medha V. Joshi**, Tata Memorial Centre, Mumbai. Heidän esityksistään [*Development and use of humanities collection in hospital libraries in Hyderabad: a survey*](#) ja [*Medical humanities collection development: policy guidelines for Indian hospital libraries*](#) edellinen kartoitti humanistisen kirjallisuuden tarvetta potilastyössä 25 sairaalassa

teknologiakeskuksena tunnetussa Hyderabadissa, jälkimmäinen 10 sairaalassa Mombayn ympäristössä. Molemmissa kartoituksissa selvisi, ettei kaikissa sairaaloissa ollut kirjastoa eikä missään kirjastossa ollut humanistista kirjallisuutta lääkäreiden ja hoitohenkilökunnan käytössä. Myös molemmat pitivät olennaisena kokoelmapoliittisten ohjeiden laadintaa ja lääketieteellisten kirjastojen kansainvälistä yhteistyötä perustettaessa humanistisia kokoelmia lääkäreiden koulutusta varten.

Kuitenkin Medha Joshi aloitti eloisan esityksensä provokatiivisesti kysyen: Miksi humanistista kirjallisuutta (*Medical Humanities*) lääkäreille Intiassa, jossa on suuret potilasmäärät ja jossa pelkästään terveysongelmien ratkaisu koko väestön keskuudessa on vaikea? Hänen vastauksensa oli: Juuri siksi! Ja hän täsmensi tarkastellen kysymystä kahta Intian terveystilannetta kuvaavaa tekijää vasten: ensiksi, Intian suurissa potilasmäärissä kulminoituu eri yhteisöjen kulttuuriset ja kielelliset erot; toiseksi, Intiasta on tulossa globaali kliinisten kokeiden keskus korkeatasoisen lääkärikoulutuksen ja teknologisen kehityksen vuoksi. Tästä seuraa, että kulttuurierojen ymmärtäminen ja hienovarainen huomioonottaminen sekä eettisten arvojen tiedostaminen lääkäri-potilassuhteen rakentamisessa ovat olennaisia.

Intiassa holistiseen tiedonkäsitykseen, jossa eri tieteenalat läpäisevät toisensa, on luontevaa liittää humanistiset aineet osaksi lääkäreiden koulutusta; mutta lääketieteellisten kirjastojen kansainvälinen yhteistyö vahvistaa humanistisen lääketieteen vakiintumista myös Intiassa, Medha Joshi, tiivistä.

Romania

Euroopan puheenvuoron pitivät **Brudge Madge**, President of Cilip, London, UK ja **Octavia-Luciana Porumbeanu**, University of Bucharest, Romania. Heidän kiintoisa esityksensä [*The art of medicine – visualising medicine from Vesalius to MRI*](#) selvitti lääketieteen opiskelijoiden kykyä arvostaa ja ymmärtää visuaalisia taiteita ja tällaisen kyvyn tarvetta lääkärin työssä.

Brudge Madge taustoitti esitystä tarkastelemalla ensin traditionaalisen lääketieteen anatomista kuvitusta, kuten kiinanaisen lääketieteen akupunttiokarttoja, tiibetiläisen lääketieteen tangoja ja Vesaliuksen kuvaamaa ihmisruumiinrakennetta ”*De Humani Corporis Fabrica*” 1543 ja esitti kysymyksen, onko lääketieteen opiskelijoilla kyky nähdä nämä kuvat myös taideteoksina, ja jos niin, auttaako tämä kyky, herkkyyys, heitä

kommunikoimaan potilaiden kanssa.

Octavia-Luciana Porumbeanu kartoitti Bukarestin yliopiston lääketieteen opiskelijoiden asenteita tähän kysymykseen. Tarkoituksena oli saada selville: toisaalta pitivätkö lääketieteen opiskelijat visuaalisen taiteen ymmärtämistä heille hyödyllisenä sekä pitivätkö humanististen aineiden (*Medical Humanities*) opetusta tarpeellisenä, toisaalta pitivätkö lääketieteen opiskelijat tärkeänä myös välittää tietoa potilaille kuvien kautta ja saattaisivatko tietokoneet korvata lääkärin radiologisten kuvien tulkinnassa. Vastausprosentti oli korkea 88% , mikä osoitti, että opiskelijat olivat kiinnostuneita kysymyksistä. Vastaukset myös vahvistivat hypoteesia, että kuvat ovat tärkeitä lääketieteen opetuksessa ja lääketieteellisen tiedon havainnollistamisessa; joku muisti opinnoista vain kuvat.

Pääosa vastaajista arvioi, että taiteen arvostaminen ja ymmärtäminen oli hyödyllistä lääketieteen opinnoille ja ajatteli, että lääketiede ei ole vain tiedettä vaan myös taidetta – ”*medicine is not only a field of science but also an art*”.

 Linkkejä:

- World Library and Information Congress: 74th IFLA General Conference and Council
["Libraries without borders: Navigating towards global understanding"](#)
10-14 August 2008, Québec, Canada
- Health and Biosciences Libraries:
The role of humanities in medical education and patient care
IFLA, Quebec, Tuesday 12 August at 16.00-18.00
[IFLA 2008 Programme](#)
- [New York University School of Medicine: Medical Humanities](#)
- Terkon Medical Humanities -sivut:
[Lux Humana](#)

Teksti:
Päivi Pekkarinen
Kirjastonhoitaja
IFLAn terveystieteiden ja biotieteiden jaoksen työvaliokunnan jäsen
Terveystieteiden keskuskirjasto – Terkko

Kuvat:
Päivi Pekkarinen ja
Medha Joshin arkisto